

Volum distins cu PREMIUL al II-lea în cadrul Concursului de manuscrise
„**Împlinește un Vis**”, secțiunea ROMAN, ediția I,
Editura Universitară, 2021

Născută în 20.04.1970 la Reșița, absolventă a Facultății de Psihologie din cadrul Universității Spiru Haret București, CAMELIA TAMAȘ a pășit pentru prima dată pe tărâmul literaturii prin intermediul poeziei. A publicat versuri în reviste locale, a participat la concursuri literare și a obținut mai multe premii, dar a simțit că proza îi oferă un spațiu mai amplu de acțiune și posibilitatea de a reda pe hârtie nu doar stări și sentimente, ci adevărate crâmpoie de viață și destine marcate de idealuri și lupte interioare.

Debutează editorial în 1998, cu volumul de proză scurtă CASTELANA, Editura Mirton, Timișoara, un mănunchi de scrieri cu inserții lirice și onirice, bine primit de critica locală.

Convinsă că fiecare carte trebuie să fie o treaptă a scării ce duce spre desăvârșirea autorului, CAMELIA TAMAȘ abordează, în 2005, o scriere complexă, romanul UN FAR LA MARGINEA GÂNDULUI, în care destine se intersectează firesc, conturând povești de dragoste și mai ales de viață, la care cititorul este chemat să mediteze, să înțeleagă și, poate, să simtă.

Anul următor, face dovada vigoării și versatilității sale scriitoricești, în paginile romanului CALENDARUL UNUI CERȘETOR, Editura Tim, Reșița, în care „înfățișează credibil, pe un fundal social trasat sugestiv, destinul fracturat, mutilat, decăderea la limită a unui om împins de o viață neiertătoare spre întâmplări senzaționale și atroce”, după cum îl prezintă poetul și omul de cultură Nicolae Sârbu.

După o pauză îndelungată de pe scena beletristicii, timp în care a colaborat cu reviste de cultură din Reșița, Bocșa și Timișoara, CAMELIA TAMAȘ revine cu PORTRERE INTERIOARE, un volum cu o scriitură modernă, care păstrează totuși nealterat stilul prefigurat încă de la primul roman. Și oferă, după cum remarca omul de cultură și criticul Gheorghe Jurma, la adresa întregii proze a autoarei, „o puternică senzație de viață – atribuit al scriitorilor autentici – în marginea unui realism de analiză psihologică.”

Deși în munca sa, desfășurată în domeniul medical, nu are tangență cu literatura, CAMELIA TAMAȘ are o relație specială cu cărțile, pe care le consideră „obiecte indispensabile, menite să ne lărgescă orizontul”. Citește zilnic, cărți din toate domeniile, este la curent cu ultimele apariții editoriale, dar, periodic, se întoarce la clasici, la marea literatură rusă, la titanii literaturii franceze sau la victorienii, cum se întorc mereu călătorii în locuri ce le-au oferit vacanțe perfecte.

I.

From: iulia.oancea@...

To: silviuordache@...

Subject: De dor

Dragul meu,

Nu mi-ai mai dat niciun semn în ultimele zile și mă întreb, asemeni Poetului: „Ce faci, la ora când mi-e dor de tine?”. Ce faci tu, acum, când înserarea îți recompune dureros imaginea în mintea mea, în carnea mea, în fiecare respirație? Poate ești pe drum, poate ești deja pe scenă sau te pregătești de concert. Măcar într-o fărâmă de gând mă cuprinzi și pe mine? Mă mai știi în zvâcnirea pulsului tău?

Se pare că nu ai părăsit doar universul meu limitat, ai evadat de pe Pământ, ai lăsat în urmă galaxia noastră. De câte ori te sun, vocea exasperantă a robotului îmi spune că nu poți fi contactat. Cum ar putea să ajungă la tine chemarea mea, dacă nici sateliții nu te mai găsesc?!

Am încercat să pictez, să te înlocuiesc cu linii și forme, dar culorile se întrepătrund, murdare, pe pânză, pensula devine un obiect străin și, după câteva clipe, uit ce-am vrut să înfățișez. Nu știi cu ce-aș putea să umplu clipele până la întoarcerea ta.

Absența ta e o povară, constatarea că nu găsești o modalitate sau timp ca să-mi transmiți un gând, un semn, o dovadă că nu m-ai uitat e deja un supliciu. Fii îndurător, te rog, curmă-mi suferința!

A ta, cu dor, Iulia

From: silviuordache@...
To: iulia.oancea@...
Subject: reDe dor

Copilule drag,

Nu mai fi atât de patetică și nerăbdătoare! Într-o săptămână voi fi din nou lângă tine.

Deocamdată, învăț geografia patriei, pe viu. Umblu prin târguri și orașe cu chitara în spate. Nu știam că în centrul țării sunt atâtea localități și orașele! Mănânc pe apucate, dorm insuficient, în paturi de hotel incomode și sunt extrem de obosit. Cred că sunt prea bătrân să mai fac mult timp pe cântărețul rătăcitor, dar nu mă pricep la altceva și nu am altă avere decât muzica.

Sâmbătă o să fiu în Brăila. Sper să ne vedem pe Skype, măcar câteva minute, înainte de concert.

Somn ușor! O să adorm curând, cu gândul la tine...

S. I.

II.

Primăvara a dat buzna în oraș chiar din prima zi a lui Martie. O urmăresc de două săptămâni cum cucerește, pas cu pas, teritoriul iernii: zăpada rămasă ici-colo, ca niște pagini răzlețe dintr-un jurnal hibernal, împrăștiate pe dealurile din jur, a dispărut mistuită de pământ, colțul ierbii s-a ivit năuc, amețit de soare și de clorofilă, iar mugurii stau să plesnească pe ram, o promisiune de culoare, acolo unde, până ieri, totul era cenușiu.

E atâta lumină azi și atâta freamăt! Primăvara ne-a luat pe toți în stăpânire, indiferent de regn. În copaci gălgâie sevele și, în noi, neliniștea și neastâmpărul firii. Mai mult ca oricând, apare în inimi nevoia de celălalt, de mângâiere, de un pod aruncat peste suflete, unde să se întâlnească emoțiile și dorințele.

De trei zile Silviu a plecat în turneu, prin țară, iar eu am rămas să fac față singură asaltului primăverii, dorului de el și incertitudinilor. Va lipsi întreaga lună și anticipez deja, ca pe o stare de rău fizic, telefoanele ce vor suna în gol, până când eterna voce feminină a robotului îmi va spune că abonatul nu poate fi contactat, e-mailurile fără răspuns sau cu unul prea mult întârziat, promisiunile de a vorbi pe Skype neonorate, contramandate ori, în cel mai bun caz, împlinite fugitiv, și hotărârea mea de a pune capăt acestui supliciu, niciodată materializată.

Tata, după '90, o însoțea uneori pe mama în turnee. Eu nu pot să-mi las rostul meu aici, să mă rup de tot, ca să-l urmez pe Silviu. Și dacă aș putea, nu cred că aș accepta să mă transform în umbra lui, stânjenitoare și penibilă. Nu-mi rămâne decât să mă înarmez cu răbdare și să sper că se va întoarce curând, aidoma fiului risipitor, în spațiul pe care îl numește „al nostru”.

Îmi construiesc mantre în gând: „E al meu! Mă iubește! Se va întoarce!”. Până la revenirea lui, totul este un exercițiu de supraviețuire!

III.

Zilele trecute am avut revelația că trăiesc într-o relație ce trebuia să fie un cămin cald și primitiv, care să-mi ofere liniște și siguranță, dar nu e decât o locuință închiriată temporar. Nu știu niciodată cât rămânem în ea, nici dacă ne-o permitem... De aici, probabil, nevoia de a-mi așterne gândurile pe hârtie și a rememora toate momentele importante petrecute împreună cu Silviu.

În intimitatea oferită de filele albe, într-un disperat exercițiu de obiectivitate, încerc să îmi analizez sentimentele și trăirile, să le pun în balanță pe cele iscate periodic de prezența lui Silviu, alături de abisul ce îmi stăpânește ființa în absența lui, să înțeleg de unde această nevoie aproape patologică de el, de a-l avea mereu în preajmă, de a-l simți și înțelege, de a fi una cu el. În speranța că, undeva, la capătul unui gând sau în mijlocul unei amintiri, voi găsi energia și curajul de a pune capăt absurdei retrăiri, ca într-o buclă a timpului, a parabolei fiului risipitor. Pentru că Silviu pleacă intempestiv, lăsându-mă cu temerile, nesiguranța și dorul de el, taie până și firul imaginar al telefonului, singura legătură dintre noi, revine pentru câteva săptămâni, istovit de ritmul trepidant impus de muzica lui, dornic de liniște și de mine, apoi dispare din nou, ca să se întoarcă într-o zi, pe neașteptate, senin, ca și cum ne-am fi despărțit în ajun, cu un simplu „la revedere” sau „pe curând”.

Am obosit, în mine nu mai este loc de iluzii, trebuie să las realitatea să-mi traseze coordonatele exacte ale relației cu Silviu, rememorând în scris momente semnificative trăite împreună. La chemarea mea nu s-au prezentat însă doar amintirile recente, din trecutul imediat, în care, într-o seară cenușie și monotonă de toamnă, forțe neștiute au pus la cale întâlnirea noastră virtuală. Ca într-un montaj cinematografic, în mintea mea își fac loc imagini din copilărie și adolescență, din perioada „Olivier Martel” și de la revenirea din Franța. Nu vin în ordine cronologică, firesc, ci aleatoriu, concurând parcă între ele, fiecare dorindu-și să fie prima transcrisă pe hârtie. Se amestecă, se întrepătrund și se continuă una pe alta...

Înțeleg dintr-odată că relația cu Silviu este doar o piesă dintr-un angrenaj complex, dintr-o multitudine de evenimente, de cauze, de sentimente, dintr-o rețea de persoane care m-au influențat, mi-au determinat, într-un fel sau altul, parcursul, au schimbat ceva în modul meu de a fi; e doar un traseu de câțiva ani, câteva neliniști și o dragoste constantă, dintr-o călătorie vastă, în care previzibile sunt doar lucrurile lăsate în urmă!

În ultima vreme, tot mai des, gândul îmi rătăcește pe cărările copilăriei. Poate caută instinctiv un refugiu în perioada aceea, lipsită de temeri și dezamăgiri, pe care dragostea și implicarea Bunicii au transformat-o într-o construcție solidă, primitoare și confortabilă.

Bunica m-a crescut de la opt luni, de când mama a decis că nici măcar un copil nu o poate ține departe de

scenă. Era actriță la Teatrul Municipal și tocmai aflate că pentru stagiunea următoare se pregătea o adaptare după Cehov. Nu putea rata o piesă clasică! A dat telefoane peste telefoane, s-a dus personal la secretarul de partid, la director și la regizor și, în final, a obținut rolul mult dorit. De mine nu mai avea timp, o incomodam când încerca să memoreze textul, ceream prea multă atenție și îngrijire, dar a găsit repede rezolvarea: „Angajăm pe cineva să aibă grijă de copil sau îl duci la ai tăi”, i-a spus tatei, pasându-i responsabilitatea deciziei.

Mă gândesc uneori, exasperată de neînțelegerile dintre noi, că decizia mamei de a se întoarce pe scenă a determinat, inevitabil, natura relației noastre de mai târziu. Plecarea ei de lângă mine, când aveam doar câteva luni de viață, a împiedicat refacerea legăturii întrerupte la naștere, odată cu tăierea cordonului ombilical. Eu nu i-am mai simțit privirea și mângâierile, nici căldură pieptului, la rândul ei, nu mi-a mai putut vedea în ochi nevoia de ea, încrederea în gesturile și ocrotirea pe care trebuia să mi le ofere. În absența ei, nu s-au mai refăcut firele ce unesc, într-o legătură unică și indestructibilă, mama și copilul său, indiferent de vârstă și distanță. Peste ani, ea a rămas pentru mine un ideal de frumusețe și siguranță de sine, iar eu, doar un spectator lipsit de indulgență la reprezentațiile ei zilnice.

Eu și mama nu ajungem niciodată în același punct. Plecăm din locuri și stări diferite, avem alt tempo, alt bagaj emoțional. Ar fi fost firesc să putem, chiar atât de diferite fiind, să interferăm, să ieșim una în întâmpinarea celeilalte și să ne întâlnim într-un punct, să creăm împreună o legătură a noastră, o comuniune, o activitate care să ne

unească, să vădească faptul că sunt, oricum, o parte din ea, că ne asemănăm măcar într-o privință, că sângele meu nu e lipsit de genele ei. În realitate, însă, între noi nu există drumuri și poduri, doar teren accidentat, prăpăstii pe care, probabil, amândouă le-am creat în timp, le-am adâncit cu atitudinea și puținătatea cuvintelor și sentimentelor noastre. Am rămas străine sufletește, nu ne simțim una pe cealaltă, nu ne înțelegem, și doar datorită Bunicii nu am crescut ca o buruiănă, nedorită și nesupravegheată.

În casa bunicilor, aflată la doar câțiva kilometri de oraș, a început cea mai senină perioadă din viața mea. Pe atunci, încă mai trăiau bunicul Pavel și străbunica, maica Versavia, mai era și sora bunicului, măritată la două case de noi, cu copiii ei. În jurul meu erau atâția adulți și, parcă, principala lor preocupare era să mă ocrotească și să se asigure că îmi este bine! Zilele treceau repede și, cumva, egal, ca într-un anotimp continuu, doar cu jocuri și lucruri inedite de descoperit, fără griji și întrebări lipsite de răspuns. Bunica se ocupa intens de mine. Refuza să mă ia la ea la clasă – era învățătoare la școala din sat – motivând că fiecare lucru se învață la timpul lui: „Dacă știi de pe-acum totul, când mergi la școală o să te plictisești. N-o să mai fii interesată să înveți și nu o să-ți mai placă!”. Inventă însă tot felul de jocuri pentru mine, îmi citea zilnic și, o dată pe săptămână, îmi proiecta pe peretele zugrăvit cu buchete de flori din „soba mare” un diafilm cu basme. Când termina de citit sau pelicula de film se sfârșea, eu trebuia să repovestesc cele auzite ori văzute, cu propriile cuvinte.

Într-un fel, cred că am fost cel mai important proiect didactic al Bunicii, învățătoarea Elena Oancea. Încerca să mă învețe zilnic ceva, prin fiecare joc și activitate făcută

împreună, mă întreba mereu ce înțeleg din tot ce văd, din ceea ce se întâmplă în jur, mă ghida, mă modela. Iar eu mă țineam după ea, ca un cățel după umbra stăpânului. Dacă mergea în grădină, o urmam. În timp ce își plivea legumele și le uda, îmi explica de ce plouă, cum se transformă floarea în fruct sau cum se hrănesc plantele. Când făcea dulceață ori vreo prăjitură, stăteam lângă ea. Știam că, în vreme ce mâinile îi vor fi ocupate cu pregătirea fructelor sau aluatului, gândurile ei se vor întoarce spre trecut și îmi va povesti, cu nostalgie și însuflețire, despre pusta timișeană unde copilărise, despre întinderile nesfârșite străbătute cu șareta împreună cu bunicul și fratele ei, despre soarele ca un disc uriaș în apus și vântul ce învârtea peste sat coloane de praf și ierburi uscate. Acum, îmi dau seama că vorbele ei pictau în mintea mea tablouri uriașe, cu peisaje rurale idilice, oameni altfel plămădiți decât cei de azi și obiceiuri trecute în uitare. O ascultam fascinată și, precoce și curioasă, ca orice copil crescut mai mult printre adulți, voiam să știu cât mai multe, să înțeleg, să pătrund în lumea copilăriei sale. Iar faptul că mi-am putut-o imagina copil de vârsta mea m-a apropiat și mai mult de ea, a șters orice granițe sufletești dintre noi.

Prezența Bunicii a făcut ca universul copilăriei mele să fie liniștit și sigur. În copilărie, la un moment dat, în el au pătruns teama – de întuneric, de adâncul fântânii, de strigoi (o auzeam vorbind pe maica Versavia, la poartă, cu vecinele), de moarte (am văzut-o pe maica Versavia și, mai târziu, pe bunicul Pavel, în soba de la drum, întinși pe masă, fără suflare) – dezamăgirile și durerea, dar, atâta timp cât Bunica era lângă mine, știam că toate acestea mă ating doar în treacăt, nu pot ajunge până la mine și nu mă pot afecta cu adevărat.

Bunica îmi era mereu alături și era singura pe care puteam conta necondiționat. Părinții mei veneau destul de rar să mă vadă, și atunci îi percepeam mai degrabă ca pe niște musafiri. Stăteau la masă câteva ore – nu-mi amintesc să fi rămas mai multe zile sau măcar peste noapte – îmi aduceau haine și jucării, schimbam câteva cuvinte, mama îmi făcea inevitabilele reproșuri, privindu-mă critic, ca la o evaluare: „Ești prea slabă”, „Stai cu părul în ochi ca o lăiață!”, „Nu te-ai spălat bine pe mâini!” și plecau. Îi mai vedeam peste o lună, două, într-o vizită la fel de scurtă și lipsită de efuziuni sentimentale de ambele părți.

Mama hotărâse plecarea mea în satul bunicilor și tot ea a fost cea care a decis reîntoarcerea în oraș, desprinderea de tot ce îmi era familiar și apropiat de suflet și de înțelegerea mea. Era la puțin timp după ce maica Ana plecase să-și întâlnească bărbatul, răpus de asprimea Bărăganului. Bunica, mereu abătută și cu un suspin în piept, neîmpăcată cu moartea mamei sale, făcându-și procese de conștiință că trăise departe de ea, parcă nu-și mai găsea locul. Se liniștea, aparent, doar când vocea moale a bunicului răsuna lângă umărul ei: „Ilno, drago, nu te mai întrista, că mamă-ta îi la loc bun acu', lângă ai ei!”.

Părinții mei au sosit într-o dimineață însorită, pe neașteptate, noi știindu-i plecați în concediu, pe litoral. Tata părea supărat, fuma țigară de la țigară și răspundea monosilabic la întrebări. Stăteam toți patru în curte, sub umbrar, când mama, impasibilă și distantă, ca întotdeauna, ne-a dezvăluit scopul vizitei:

– Am venit să luăm copilul acasă! (Pentru mama nu eram „lulia”, „fiica mea” sau vreun nume de alint, ci „copilul”. În adolescență, i-am reproșat adesea că vorbește despre mine ca despre cineva aciuit la ușa ei).

M-am uitat la ea cu atenție, crezând că vorbește ca pe scenă, fără ca vorbele ei să fie adevărate, într-o irealitate în care știam că se simte bine, dar ea a continuat, lămurind lucrurile:

– În două luni va merge la școală și trebuie să începem alfabetizarea și deratizarea, ca să aibă timp să...

– Ce înseamnă alfabetizare și deratizare? am întrerupt-o, sperând că, odată clarificate noțiunile acestea, voi înțelege ce se întâmplă.

– Vrea să spună că trebuie să înveți să vorbești corect, să te dezobișnuiești să mai spui „grăgină” și „obor”¹, și mai știu eu ce cuvinte de pe-aici, a intervenit tata, vădit nemulțumit de discuție.

– Nu spun așa tot timpul, doar când vorbesc cu vecinele și cu tușa Florica, am încercat să mă justific. Ele zic așa, dar Bunica mi-a spus să nu vorbesc ca ele, că...

– Să înțeleg că vrei să o dați la școală la oraș? s-a hotărât în sfârșit și Bunica să vorbească, lăsându-mi neclarificat cuvântul „deratizare”.

– Sigur, doar nu aici! a răspuns mama, dându-și brațele în lături, într-un gest amplu, deprins pe scenă.

– Și de ce nu?! a privit-o Bunica tăios. E o școală bună, am avut copii care au fost la olimpiade... Cum mama a scos doar un „Țțî!”¹, a nemulțumire, a continuat: Vrei să crească singură, fără nimeni lângă ea, cu cheia la gât?

– Au crescut și alții așa și încă mai cresc. N-a murit nimeni din asta!

– Cresc, cresc, dar cum anume? Ce ajung?

¹ Curte, în graiul locuitorilor din Banatul de munte. (n.a.)

– Mamă, vrem să facă o școală ca lumea, să aibă șanse să meargă la facultate, cu o bursă, a intervenit din nou tata, fără tragere de inimă.

– Și tu ai ajuns la facultate după ce ai făcut gimnaziul aici.

– Acum sunt alte vremuri, mamă!

Cuvintele tatei au iscat în mine un ecou nebănuț. Pe tot parcursul discuțiilor am sperat că, la un moment dat, tata o să treacă de partea Bunicii (și implicit a mea) și o să decidă, peste voința mamei, să rămân acolo, unde însemna *acasă* pentru mine. Mi-am dus mâinile la ochi, în gestul copilăresc de a ignora realitatea, și am început să plâng când am înțeles că și el vrea să plece de lângă Bunica și să merg în apartamentul lor din oraș. Apoi, brusc, m-am ridicat în picioare dintr-o zvâcnitură și am țipat la ei, cum nu o mai făcusem niciodată:

– Nu vin cu voi, plecați de-aici! Lăsați-mă în pace!

Disperată, am simțit că universul meu se sparge în mii de bucăți și am fugit să mă ascund în casă, cu vocea nervoasă a mamei răsunând în urma mea:

– Despre asta îți spuneam, Titus! Aici, a făcut numai ce-a vrut ea, a ajuns o răsfățată! Un copil rebel!

M-am ascuns în dulapul din soba mare², unde altfel nu aș fi intrat niciodată de bunăvoie, ținută la distanță, ca de un câine fioros, de amintirea maicii Versavia întinsă pe masa masivă, printre lumânări. Într-un târziu, Bunica m-a găsit ghemuită printre haine nepurtate de decenii, amețită de mirosul naftalinei și, la îndemnul ei, m-am mai liniștit:

– Gata, fata mea, nu mai plânge! Vedem noi cum facem...

Am făcut cum decisese mama. A doua zi, ne-am urcat în mașina bunicului și am plecat spre oraș. Nu mai eram

² Cameră de oaspeți în graiul locuitorilor din Banat. (n.a.)

așa de disperată, drumul nu mi se mai părea un dezastru, iar destinația un loc înspăimântător, pentru că Bunica mă însoțea. Gândise, probabil, că ar fi avut prea mare impact asupra mea să mă trezesc dintr-odată într-o casă străină (fusesem doar de câteva ori, pentru scurt timp, în apartamentul din oraș) de care nu mă lega nimic și unde nu se găsea niciun lucru familiar sau atrăgător pentru mine și decisese să nu mă lase singură. Ea era garanția că adaptarea la noul mediu se va face treptat, fără ca noile reguli impuse de viața citadină să mă bulverseze peste măsură.

Eram un copil de șase ani, crescut ca într-o seră, departe de probleme și incertitudini, în armonie, printre adulți grijulii și iubitori. În momentul plecării spre oraș, am simțit cu toată ființa că se încheie ceva, că din acea clipă totul o să fie altfel. Nu știam cum, dar mă gândeam la acel „altfel” cum mă gândeam altădată la întuneric sau la adâncul fântânii, cu teamă de necunoscut și neîncredere.

Cuibărită lângă Bunica, pe bancheta din spate a mașinii, pe parcursul drumului mi-am readus în minte serile de iarnă din urmă cu puțini ani, când casa era plină. Erau și maica Versavia, și tușa Florica, împreună cu bărbatul și copiii ei, deja adulți, veneau rude mai îndepărtate, de care maica Versavia se ținea cu sfințenie („Îs sânge d'al nostru, oricât dă dăparce” – zicea ea) și vecini. Bărbații stăteau în față cu o țuică fiartă și vorbeau politică, femeile, așezate mai spre soba de teracotă, coseau ori împleteau ciorapi, depănând, odată cu lâna de pe ghem, amintiri din tinerețe și întâmplări din sat. Era cald și mirosea a dovleac copt sau a floricele de porumb (pe atunci le numeam „boboloși”, nu auzisem încă de „popcorn”). Așezată pe un

scăunel, la picioarele Bunicii, eram atentă să nu pierd nimic din ce se vorbea. Din când în când, Bunica își odihnea mâna pe umărul meu și, instantaneu, mă cuprindea o senzație de bine, de calm și siguranță. Aș fi vrut să rămânem pentru totdeauna așa, una aproape de cealaltă, cu toți în jurul nostru, fără nicio grijă, ca prinse într-un tablou. Era cea mai plăcută senzație pe care o cunoscusem.

Din ziua aceea, de când am lăsat în urmă satul bunicilor, mi-am format un reflex: de câte ori grijile sparg armonia existenței mele și gândurile mă năpădesc, mă retrag în colțul acela de copilărie, în serile de iarnă din casa Bunicii, și îmi iau de acolo căldură pentru suflet și liniște pentru minte.

Au urmat patru ani nu prea solicițanți pentru mine, în care Bunica s-a îngrijit să așeze, cărămidă cu cărămidă, temelia viitorului meu. Ca să-mi poată fi alături, a trebuit să facă însă eforturi uriașe.

Nu știu, nici până azi, cum a reușit să se transfere într-un timp atât de scurt, nici două luni, de la școala din sat la Școala Ajutătoare din oraș. Câteva săptămâni a locuit cu noi, dar a avut curând conflicte cu mama și s-a întors la casa ei și la bunicul Pavel, lăsat de izbeliște. Venea cu autobuzul care aducea muncitorii din satele din jur, la oțelărie și la uzină. În zilele când mama era plecată în turneu, Bunica mă pregătea de școală și mă ducea până în ușa clasei – eram prima în clădire, doar eu și femeia de serviciu, care deschidea poarta – și dădea fuga în cartierul învecinat, să ajungă la timp pentru a începe prima oră cu

elevii ei. Un an întreg, vară, iarnă, am înfruntat alături diminețile: eu, cu somnul încă pe gene, lipsită de energie, ea, vioaie, ascunzând, probabil, în gesturile automate, oboseala acumulată în timp.

După ore, o așteptam până își termina programul și ne întorceam acasă. Cât timp îmi făceam teme, stătea ca un gardian lângă mine, să nu fac vreo greșală. Când terminam de scris și învățat, mai făceam împreună câteva exerciții de matematică sau o scurtă compunere și citeam din cărți alese de Bunica. Mă revoltam, uneori:

– E prea mult, Buni, nimeni din clasa mea nu face atâta matematică, nici atâtea compuneri!

– Nu te lua tu după alții, fata mea! răspundea invariabil. Mintea ta de acum e o cutie pe care trebuie să o umplem, încet-încet.

– O să se rupă cutia... Prea mă pui să fac multe!

– Nicio grijă! zâmbea ea. Oricât de mult trăiește omul și oricâte știe, tot mai are loc în el pentru cunoaștere. Vezi tu, fata mea, învățătura e singura care te poate ridica mai presus de ceilalți și numai ea te ajută să reușești în viață, să ajungi ce vrei.

Ce diferență a fost întotdeauna între mama și Bunica, între metodele lor educative și modul în care comunicau cu mine! La mama, totul se baza pe impunere și ignorarea voinței și dorințelor mele, simțeam că face abstracție de mine în deciziile luate, chiar dacă ele mă priveau în mod direct. Bunica încerca să ajungă la un acord cu firea și sentimentele mele (poate pentru că mă cunoștea mai bine sau îi păsa mai mult de ceea ce simțeam), făcea apel la înțelegerea mea și la capacitatea de a distinge binele de rău.

Din primul an de școală, de câteva ori pe săptămână, Bunica mă însoțea și la activități extrașcolare. Străbăteam tot orașul, cu autobuzul sau pe jos, ca să merg la cercul de desen de la Palatul Copiilor, la clubul de șah și la cor. Spre seară, se întorcea în sat cu autobuzul ori cu vreo ocazie, iar a doua zi o lua de la capăt. Mă întreb și acum, de unde a avut atâta energie, încât să trăiască, alternativ, două vieți: din zori și până spre seară, alături de mine și, în orele rămase, ocupându-se de bunicul și de gospodărie?! A făcut tot ce știa că trebuie făcut pentru binele meu, fără să se plângă vreodată, fără reproșuri la adresa mamei, fără să dea impresia că necesită vreun efort ceea ce făcea, ca și cum ar fi avut de împlinit o datorie.

Anul următor, abordarea Bunicii față de nevoile mele s-a schimbat radical. De la începutul clasei a doua, m-a lăsat să parcurg singură drumul spre școală și înapoi, însoțindu-mă doar la activitățile extrașcolare, și nu m-a mai supravegheat în timp ce-mi făceam lecțiile, nici măcar nu mă mai întreba ce am de învățat sau dacă mi-am scris temele. Știa că mi se imprimaseră în minte regulile transmise de ea, iar actul învățării nu mai era o povară sau o datorie, ci devenise o a doua natură.

Bunica a ieșit la pensie când eu am ajuns la gimnaziu. Începusem să mă descurc singură în toate, iar ea, să obosească. Nu mai era nevoie să mă însoțească undeva. Învătasem să circul singură, să răzbat printre adulți, să gădesc soluții, știind că nu puteam conta pe părinții mei, iar Bunica nu mai venea decât o dată, de două ori pe săptămână în oraș. Între timp, o părăsise și bunicul, făcuse un accident vascular și, într-un sfârșit de iarnă, l-au dus în cimitirul din marginea satului.